

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

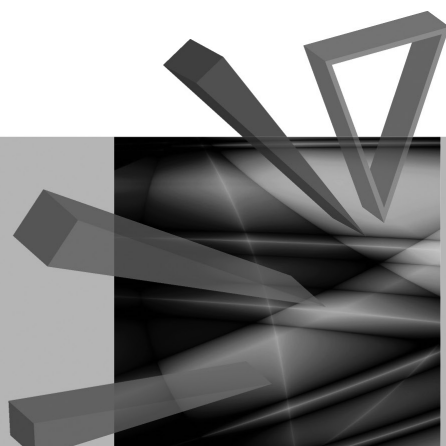
RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 1



Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-400-4 (tom 1)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk , Współpraca gospodarcza na pograniczu polsko-czeskim – aspekty przestrzenne i instytucjonalne.....	13
Marzena Adamczyk , Rola Rady Stabilności Finansowej w zapobieganiu kryzysom finansowym.....	24
Eric Ambukita , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie wielkopolskim	33
Anna Barwińska-Małajowicz , Absolwenci szkół wyższych w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. Analiza porównawcza na przykładzie wybranych regionów w Polsce i Niemczech	43
Zbigniew Bentyn , Kryzys polityczny i jego logistyczne konsekwencje dla międzynarodowej sieci dostaw	54
Zbigniew Binek , Minimalizacja kosztów wprowadzenia euro w Polsce – doświadczenia krajów wchodzących do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz rozwiązania własne	64
Joanna Bogolębska , Doświadczenia gospodarki światowej ze stanami globalnych nierównowag płatniczych w kontekście ich kryzysogenności.....	74
Jarosław Brach , Pozycja polskich międzynarodowych drogowych przewoźników ładunków na europejskim rynku drogowego międzynarodowego transportu towarowego – przyczyny sukcesu	85
Magdalena Broszkiewicz , Kreowanie wartości dla akcjonariuszy jako instrument rozwoju i kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej współczesnych rynków kapitałowych.....	105
Dominika Brzęczek-Nester , Pozycja konkurencyjna polskiego przetwórstwa przemysłowego w kontekście wyników handlu zagranicznego w latach 2006-2011	115
Katarzyna Brzozowska , Wpływ kryzysu finansowego na otoczenie regulacyjne biznesu we Włoszech	125
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> jako instrument zarządzania płynnością finansową w transnarodowych korporacjach	135
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA jako alternatywna forma integracji gospodarczej. Z perspektywy krajów postkomunistycznych	144
Anna Chrzęściewska , Determinanty rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Indiach.....	157
Anna Czech , Kryzysy energetyczne we współczesnym świecie	167
Wioletta Czemiel-Grzybowska , Źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Europie w warunkach kryzysu	175

Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Polityka antykryzysowa Federacji Rosyjskiej na obszarze Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej	184
Małgorzata Czermińska , Swobody rynku wewnętrznego oraz wspólna polityka konkurencji Unii Europejskiej a konkurencyjność przedsiębiorstw...	195
Małgorzata Domiter , Znaczenie globalnych reguł prowadzenia wymiany handlowej ze szczególnym uwzględnieniem KNU dla krajów rozwijających się	208
Jerzy Dudziński , Uwagi o działalności inwestorów finansowych na rynkach towarowych.....	223
Bartosz Fortuński , Czy energetyka światowa integruje się z założeniami polityki energetycznej Unii Europejskiej?.....	234
Elżbieta Golemska , Nowe metody zarządzania logistyką międzynarodową w procesie umiędzynarodawiania polskich przedsiębiorstw	244
Eugeniusz Gostomski , Proces tworzenia unii bankowej w krajach Eurolandu	256
Małgorzata Graćik-Zajackowski , <i>Fair trade</i> : szansa czy zagrożenie dla rozwoju krajów Południa?	267
Tomasz Gutowski , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako główny sposób inwestowania korporacji transnarodowych w Polsce	277
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , Od uniwersytetu średniowiecznego do uniwersytetu trzeciej generacji	287
Rafał Hryniewiecki , Dyplomacja energetyczna – pomiędzy teorią a praktyką	298
Małgorzata Janicka , Liberalizacja przepływów kapitałowych wobec ewolucji międzynarodowego systemu walutowego	308
Anna H. Jankowiak , Japoński model komunikacji biznesowej a otwarcie japońskiej gospodarki na globalizację	319
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Zmiany na lokalnych rynkach pracy województwa podkarpackiego w aspekcie przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia	327
Dorota Jarema , Odpowiedź ASEM na światowy kryzys finansowy	337
Bohdan Jeliński , Fundamentalne konsekwencje kryzysu gospodarki globalnej	346
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , Kryzys finansowy 2008 – analiza percepcji kryzysu przez społeczeństwo europejskie	357
Barbara Klimas , Kryzys państwa opiekuńczego i trudności w ograniczaniu społecznych funkcji państwa	368
Artur Klimek , Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych z krajów wschodzących do Polski	378
Karolina Klupś , Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie oraz ukraińskich inwestycji zagranicznych w latach 2004-2013	388
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Wpływ kryzysu na aktywność międzynarodową przedsiębiorstw polskich	400
Agnieszka Konopelko , Polityka Unii Europejskiej wobec krajów regionu Kaukazu Południowego w kontekście globalnego kryzysu finansowego ..	410

Radosław Koszewski , Wykorzystanie zbiorów rozmytych w selekcji kandydatów do aliansu	421
Patrycja Krawczyk , Wpływ kryzysu rynków finansowych i bankowych w XXI wieku na ocenę ratingową wybranych państw	429
Anetta Kuna-Marszałek , Budowa powiązań nauki z biznesem – przegląd badań.....	439
Jarosław Kuśpit , Efekty ekonomiczne Europejskiej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej wobec państw Europy Wschodniej w okresie kryzysu gospodarczego	450
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Kraj pochodzenia produktu we współczesnej gospodarce.....	459
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innowacyjność a konkurencyjność międzynarodowa polskich przedsiębiorstw przemysłowych. Wyniki badań.....	469
Marek Maciejewski , Wiarygodność kredytowa państw w obliczu kryzysu finansów publicznych	480
Agnieszka Majka , Zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa podkarpackiego.....	493
Dominika Malchar-Michalska , Międzynarodowy handel zbożem w krajach o niskim dochodzie i deficycie żywnościowym w obliczu światowego wzrostu cen żywności w latach 2006-2011	502
Arkadiusz Malkowski , Rola zarządzania strategicznego w budowaniu konkurencyjnego regionu transgranicznego na przykładzie Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013	513
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Creating a competitive region on the example of Pomerania Euroregion	523
Witold Małachowski , Polityka antykryzysowa Niemiec a integracja europejska	533
Jakub Marszałek , Emisja obligacji zamiennych w warunkach światowego kryzysu finansowego	545
Grzegorz Mazur , Nowy kształt powszechnego systemu preferencji celnych Unii Europejskiej	555
Lidia Mesjasz , Doświadczenia historyczne w zakresie niewypłacalności państw – wnioski dla współczesnej polityki gospodarczej.....	566
Joanna Michalczyk , Główne przesłanki bezpieczeństwa żywnościowego Polski i próba jego pomiaru.....	577
Wawrzyniec Michalczyk , Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi	592
Bartosz Michalski , Zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu w pierwszej dekadzie XXI wieku	607

Tomasz Michałowski , Kryzys zadłużeniowy w strefie euro a trwałość relacji kursowej euro/frank CFA.....	619
Ewa Mińska-Struzik , Bariery rozwoju eksportu w polskich przedsiębiorstwach wysokiej techniki – wyniki badań własnych	630

Summaries

Franciszek Adameczuk , Economic cooperation in Polish-Czech border – spatial and institutional aspects.....	23
Marzena Adamczyk , The role of Financial Stability Board in preventing financial crises	32
Eric Ambukita , Foreign direct investment in Wielkopolska Voivodeship	42
Anna Barwińska-Małajowicz , High schools graduates in the context of (not) adjusting of educational offer to the employer expectations. Comparative analysis on the example of chosen regions in Poland and Germany	53
Zbigniew Bentyn , The political crisis and its logistic implications for international supply network	63
Zbigniew Binek , Minimizing the costs of introduction of euro in Poland – experience of countries entering the European Union in 2004 and own solutions.....	72
Joanna Bogolebska , The experience of global economy with global imbalances as a crisis-breeding element.....	84
Jarosław Brach , The position of Polish international road freight carriers on the European market of international road freight hauling – reasons behind the success	104
Magdalena Broszkiewicz , Creating value for shareholders as an instrument of growth and development of the investment attractiveness of modern capital markets.....	114
Dominika Brzęczek-Nester , Competitive position of Polish manufacturing in the context of foreign trade performance in the period 2006-2011	124
Katarzyna Brzozowska , The impact of financial crisis on the regulation environment in Italy	134
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> as a tool for liquidity management in transnational corporations	143
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA as an alternative form of economic integration. From the perspective of the post-communist countries.....	156
Anna Chrzęściewska , Determinants of foreign direct investment development in India.....	166
Anna Czech , Energy crises in contemporary world.....	174
Wioletta Czemiel-Grzybowska , Sources of financing small and medium enterprises in Europe during the crisis	183
Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Anti-crisis policy of the Russian Federation in the area of the Eurasian Economic Community	194

Małgorzata Czerwińska , Freedom of the internal market and the common EU competition policy and competitiveness of companies.....	207
Małgorzata Domiter , The importance of global trading rules with special regard to the Most Favoured Nation clause for developing countries.....	222
Jerzy Dudziński , Remarks on financial investors' engagement on commodity markets.....	233
Bartosz Fortuński , Is the global energy integrates with EU energy policy objectives?	243
Elżbieta Golemska , New methods of logistics management in the internationalization of Polish firms.....	255
Eugeniusz Gostomski , The process of creating the banking union in the eurozone	266
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski , Fair trade: an opportunity or a threat for the development of the South?	276
Tomasz Gutowski , Foreign direct investments as the main way of transnational corporations' investments in Poland.....	286
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , From the medieval university to the university of the third generation.....	297
Rafał Hryniewiecki , Energy diplomacy – theoretical framework and practical applications	307
Małgorzata Janicka , The liberalization of capital flows in the presence of the evolution of the international monetary system.....	318
Anna H. Jankowiak , Japanese business communication model and the opening of the Japanese economy to the process of globalization	327
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Changes on the local labor markets of the Podkarpackie Voivodeship in terms of the transformation of the three-sector structure of employment.....	336
Dorota Jarema , ASEM response to the global financial crisis	345
Bohdan Jeliński , Main consequences of global economy crisis	356
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , The crisis of 2008 – analysis of European society's perception of the phenomenon.....	367
Barbara Klimas , Crisis of the welfare state and difficulties in limiting the social functions of the state.....	377
Artur Klimek , Inflows of foreign direct investment from emerging economies to Poland.....	387
Karolina Klupś , Foreign direct investment in Ukraine and the Ukrainian foreign investment flows in the years 2004-2013	399
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Impact of economic crisis on Polish outward FDI	409
Agnieszka Konopelko , The European Union policy towards the countries of the South Caucasus region in the context of the global financial crisis.....	420
Radosław Koszewski , The use of fuzzy sets in the selection of candidates to an alliance	428

Patrycja Krawczyk , Impact of the crisis on financial and banking markets in the 21 st century on the rating of selected countries.....	438
Anetta Kuna-Marszałek , Building cooperation between science and business – literature review	449
Jarosław Kuśpit , Economic effects of the European Neighborhood Policy of the European Union towards the countries of Eastern Europe during the economic crisis	458
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Country of origin of a product in the modern economy	468
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innovativeness and international competitiveness of Polish industry. Research outcomes	479
Marek Maciejewski , The reliability of the states in the face of public finance crisis	492
Agnieszka Majka , Diversification of investment attractiveness of counties in the Podkarpackie Voivodeship.....	501
Dominika Malchar-Michalska , International cereal trade in Low-Income Food-Deficit Countries in the context of the world food price surge 2006-2011 ..	512
Arkadiusz Malkowski , Strategic management in building the competitive region on the example of Cross-border Co-operation Operational Programme of the Republic of Poland and the Czech Republic 2007-2013....	522
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Budowa konkurencyjnego regionu na przykładzie Euroregionu Pomerania.....	532
Witold Malachowski , Anti-crisis policy of Germany and European integration	544
Jakub Marszałek , Convertible bonds issuance in the time of world financial crisis	554
Grzegorz Mazur , A new shape of the Generalised System of Preferences of the European Union	565
Lidia Mesjasz , State insolvency – historical experience and lessons for current economic policy.....	576
Joanna Michalczyk , Main determinants of Poland’s food security and an attempt of its measuring	591
Wawrzyniec Michalczyk , The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in agri-food products	606
Bartosz Michalski , Technological advancement of Polish exports in the first decade of the 21 st century	618
Tomasz Michałowski , Debt crisis in the eurozone and the sustainability of the euro/CFA franc rate.....	629
Ewa Mińska-Struzik , Barriers for exporting activities in Polish high-tech enterprises – own study results	640

Karolina Klupś

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

PRZEPLYWY BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH NA UKRAINIE ORAZ UKRAIŃSKICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W LATACH 2004-2013

Streszczenie: Artykuł jest analizą zmian zachodzących w wartościach przepływu kapitału w formie BIZ na Ukrainę, a także ukraińskich inwestycji wysyłanych za granicę w ciągu 9 lat. Dane wykorzystane w artykule zebrane były przez Główny Urząd Statystyki Ukrainy oraz UNCTAD od początku roku 2004 do początku roku 2013. Materiał zawiera również prognozę dalszych zmian w roku 2013, biorąc pod uwagę sytuację rzeczywistą kraju oraz posunięcia rządu Ukrainy, a także badania statystyczne prowadzone przez instytucje publiczne, szczególnie Główny Urząd Statystyki Ukrainy oraz Ukraińskie Centrum Badań Ekonomicznych i Politycznych im. O. Razumkowa.

Słowa kluczowe: bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), przepływ kapitału, inwestor, klimat inwestycyjny, potencjał inwestycyjny.

1. Wstęp

Ukraina to drugi co do wielkości kraj Europy, niemal dwa i pół raza większy od Polski, w którym mieszka blisko 46 mln mieszkańców¹. Ze względu na bogactwo zasobów naturalnych i żyzne ziemie rolne, a także tanią siłą roboczą oraz wysoki popyt na produkty niemal wszystkich branż, Ukraina jest atrakcyjnym obszarem dla inwestorów zagranicznych. Z drugiej strony jest krajem z niespójnym prawodawstwem, pełnym wewnętrznych niepokojów, z niestabilną polityką wewnętrzną, co bezpośrednio wpływa na poziom zaufania potencjalnych inwestorów.

Obecnie Ukraina znajduje się w przełomowym dla siebie momencie w powojennych i postsowieckich dziejach kraju. W listopadzie 2013 roku podpisany ma zostać układ stowarzyszeniowy między tym krajem a strukturami Unii Europejskiej. Pociągnie to za sobą znaczne zmiany w prowadzeniu wymiany międzynarodowej poprzez

¹ A. Grabowski, *Ukraina – przewodnik po rynku 2013*, Kijów 2012, str. 10; <http://www.kiev.trade.gov.pl>.

wprowadzenie strefy wolnego handlu i ruchu bezcłowego między stronami porozumienia. Zanim to jednak nastąpi, do maja 2013 roku Ukraina musi wykazać się „zdecydowanymi posunięciami” w dziedzinach wymaganych przez UE², co – jak przewidują analitycy – będzie dla niej trudne do przeprowadzenia.

Ukraina uczestniczy jednocześnie w dwóch różnych procesach integracyjnych. Oprócz iteracji z UE, Ukraina prowadzi działania mające na celu ułatwienia handlowe na linii Ukraina–Białoruś–Federacja Rosyjska. Prezydent Wiktor Janukowycz żadnemu z nich nie nadaje priorytetu. Międzynarodowi obserwatorzy wyrażają wątpliwość, czy kraj jest w stanie wywiązać się z tych zapowiedzi z sukcesem. Twierdzi się, że kraj nie udźwignie ciężaru prowadzenia negocjacji integracyjnych w ramach obu tych projektów.

Celem artykułu jest przedstawienie strumienia przepływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie w latach 2004-2013. Poniższy materiał jest próbą analizy danych dostarczonych przez ukraińskie i polskie urzędy statystyczne oraz ambasady i Wydział Promocji i Handlu, a także informacji na temat przepływów BIZ z Ukrainy za granicę oraz na Ukrainę z krajów-inwestorów, pozyskanych z materiałów udostępnianych przez Ukraińskie Centrum Badań Ekonomicznych i Politycznych im. O. Razumkowa, a także opinii rządowych specjalistów analizujących sytuację gospodarczo-polityczną.

2. Klimat inwestycyjny na Ukrainie

Pod koniec 2009 roku sytuacja na Ukrainie, po początkowej poprawie spowodowanej „pomarańczową rewolucją” w roku 2004, uległa znacznemu pogorszeniu. Witold Kwaśnicki z Uniwersytetu Wrocławskiego zwraca uwagę na niespójność i niestabilność ukraińskich regulacji dotyczących napływu inwestycji i prowadzenia działalności gospodarczej przez jego nierezydentów na terenie kraju³. Ukraina według wielu międzynarodowych rankingów klasyfikowała się na bardzo dalekich miejscach, często oceniana jako jeden z najgorszych krajów do inwestycji. Sytuacja ta szczególnie źle wyglądała na tle innych państw regionu, które w przeciwieństwie do Ukrainy notują raczej stałą poprawę swojej wiarygodności i atrakcyjności. Według najnowszego „The Global Competitiveness Report” Ukraina pod względem

² W 16. szczycie Ukraina–UE, który odbył się 25 lutego 2013 r., udział wzięli przewodniczący Rady Europejskiej Herman Van Rompuy, szef Komisji Europejskiej Jose Manuel Barroso oraz prezydent Ukrainy Wiktor Janukowycz. Delegaci postanowili, że Ukraina musi podjąć działania w kierunku reform obejmujących problemy związane z wybiórczym stosowaniem prawa, sposobem przeprowadzania wyborów i prawem wyborczym oraz z sądownictwem i traktowaniem przeciwników politycznych. Š. Füle, *EP debate on the situation in Ukraine*, Strasbourg 2013.

³ W. Kwaśnicki, *Czy Unia Europejska może pomóc Ukrainie w transformacji gospodarczej?*, [w:] *Polska i Ukraina na drodze do wspólnej Europy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2010, s. 18.

konkurencyjności gospodarki uplasowała się na 73 miejscu (wyżej o 9 pozycji niż w raporcie 2011-2012) wśród 144 krajów⁴. Na wiosnę roku 2010 klimat inwestycyjny zaczął się ocieplać dzięki sprzyjającemu, stopniowo ujednocnianemu prawu. Do najistotniejszych zmian doszło w kwestiach:

- podatków – uchylono niejasne i kontrowersyjne przepisy podatkowe dotyczące opodatkowania dochodów nierezydentów na terytorium Ukrainy, które wcześniej zakładały obciążenie przedsiębiorców podatkiem w wysokości 30% aż do chwili potwierdzenia statusu rezydenta podatkowego⁵. Na dzień dzisiejszy jednak wciąż brak nowych interpretacji w tym zakresie ze strony Państwowej Administracji Podatkowej Ukrainy – co może powodować niekorzystną dla obcokrajowców interpretację tych przepisów przez lokalne organy służb podatkowych Ukrainy;
- centralnej rejestracji inwestycji – obecnie inwestycje zagraniczne ulokowane na Ukrainie nie podlegają już obowiązkowej rejestracji kontrolowanej przez Narodowy Bank Ukrainy.
- formy i sposobu wkładu – jeszcze w 2009 roku regulacje stanowiły, że „przekazanie przez nierezydenta waluty dokonuje się wyłącznie poprzez rachunki inwestycyjne, otwarte w imieniu takiego nierezydenta w banku na Ukrainie”. Co więcej, inwestycje zagranicznych na Ukrainie można było dokonywać wyłącznie w walutach, które są zaliczone do pierwszej grupy klasyfikatora walut (EUR, USD, GDB i inne). W obecnej sytuacji dokonywanie wkładów w walutach należących do drugiej grupy klasyfikatora, takich jak PLN, nie jest już problemem.

Na atrakcyjność rynku ukraińskiego dla zagranicznych inwestycji w małym stopniu wpłynęło istnienie specjalnych stref ekonomicznych. Od początku ich istnienia przyciągnęły tylko około 600 mln USD, co stanowi 7,2% ogólnej ich wartości⁶. Wy tłumaczeniem tej sytuacji może być mechanizm działania takich stref. Ponieważ ukraińskie prawodawstwo przewiduje traktowanie inwestorów zagranicznych na równi z krajowymi, a rząd ocenił działanie stref negatywnie, w 2005 roku wszelkie przywileje i ulgi dla zagranicznego kapitału na terenie SSE zostały zniesione – spotkało się to z negatywnymi reakcjami inwestorów. Obecnie sytuacja zdaje się poprawiać, gdyż na podstawie opinii Ministerstwa Rozwoju Gospodarczego i Handlu Ukrainy prezydent Ukrainy – Wiktor Janukowycz, ma podjąć decyzję w sprawie wznowienia działalności stref wraz z wprowadzeniem wielu ułatwień w ich ramach⁷.

⁴ Na ogólny wskaźnik składa się 12 filarów podlegających ocenie w skali od 1 do 7. Najlepszy wynik osiągnięty przez Ukrainę to 38 miejsce pod względem wielkości rynku, najgorszy to 114 ze względu na rozwój rynku finansowego i 91 – łatwość prowadzenia biznesu; *The Global Competitiveness Report 2012–2013*; World Economic Forum, s. 13-20

⁵ Pismo Państwowej Administracji Podatkowej Ukrainy nr 4676/7/10-1017/770 z dnia 5 marca 2010 r.

⁶ *Inwestycyjny klimat na Ukrainie*, Polsko-Ukraińskie Biuro Współpracy Gospodarczej, www.ukraina.com.pl.

⁷ *Ocena funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na Ukrainie*, [w:] *RBK-Ukraina*, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji, Ambasada RP w Kijowie; <http://kiev.trade.gov.pl>.

Potencjalnie Ukraina jest interesującym kierunkiem inwestycji dla inwestorów zagranicznych, a szczególnie Polski, ze względu na:

- wielkość rynku,
- nienasyconie rynków ukraińskich w praktycznie każdej branży, zwłaszcza produktów wysoko przetworzonych oraz artykułów zaawansowanych technicznie i technologicznie,
- stosunkowo niewielką konkurencję,
- niewykorzystane bogactwa naturalne i żywe gleby rolne,
- niskie koszty pracy.

Niestety istnieje również wiele innych barier dla prowadzenia każdego rodzaju działalności, w tym BIZ na Ukrainie, takich jak:

- wysoki stopień biurokratyzowania i skomplikowania wszelkich procesów,
- niespójne prawodawstwo lub jego brak,
- niepewność prowadzenia i utrzymania biznesu,
- znaczne rozbieżności ekonomiczne i społeczne pomiędzy okręgami kraju,
- wszechobecna korupcja,
- bardzo słaba kondycja infrastruktury drogowej i brak dogodnych połączeń dla transportu wewnątrz kraju, a także odpowiednich lotnisk⁸.

Tabela 1. Potencjał Ukrainy na tle największych odbiorców inwestycji zagranicznych spośród krajów transformujących gospodarki (według rankingu UNCTAD z 2011 r.)

Składniki potencjału (miejsce wśród krajów świata)					
kraj	atrakcyjność rynku	dostępność taniej siły roboczej/ kwalifikacje, umiejętności	dostępność infrastruktury	dostępność zasobów naturalnych	miejsce w rankingu
Rosja	14	24	31	2	6
Kazachstan	16	50	75	11	33
Ukraina	50	19	37	23	22
Chorwacja	103	--	23	92	63
Serbia	102	--	51	68	64
Turkmenia	43	--	115	95	76
Białoruś	34	7	52	56	27
Polska	15	32	26	20	18

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów UNCTAD (World Investment Report Towards a New Generation of Investment Policies 2012; Measuring FDI Potential: FDI determinants and proxy indicators, UNITED NATIONS PUBLICATION, s. 30, 2012).

W tabeli 1 opisano stan faktyczny atrakcyjności Ukrainy jako kraju przyjmującego inwestycje zagraniczne. Można zaobserwować, że kraj ten w rankingu plasuje się na 22. miejscu, cztery punkty poniżej Polski, a pięć miejsc przed Białorusią,

⁸ *Ukraina. Przewodnik po rynku 2013*, Wydział Promocji Handlu I Inwestycji, Ambasada RP w Kijowie, Kijów, grudzień 2012, s. 23- 24.

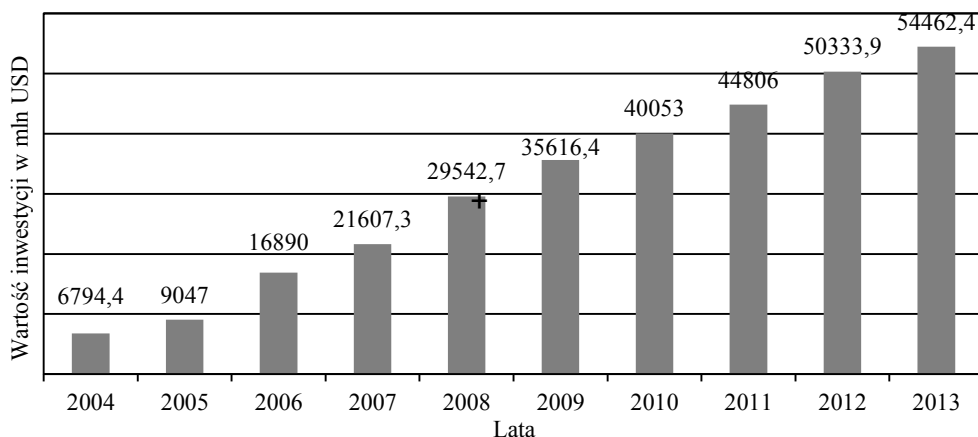
trzecim państwem regionu i stroną umów, takich jak Partnerstwo Wschodnie czy Program Współpracy Transgranicznej na lata 2007-2013.

Na tle innych krajów wybranej grupy Ukraina zajmuje wysokie pozycje, jeśli chodzi o wybrane składniki potencjału, jednak ogólna ocena atrakcyjności rynku jest raczej niekorzystna i nieadekwatna do tych danych. Świadczy to o przywiązywaniu dużej wagi do czynników pozarynkowych i politycznych, których analiza doprowadza do wysnucia wniosków o ciągłym braku zaufania do lokowania kapitału w strukturach tej gospodarki.

3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Ukrainie

Mimo równego traktowania przedsiębiorców krajowych i inwestorów zagranicznych na Ukrainie są zapewnione niektóre rodzaje praw i gwarancji dla podejmujących tam działalność, a mianowicie:

- gwarancja równego traktowania inwestorów zagranicznych i krajowych w zakresie stosowanych w stosunku do nich przepisów prawnych,
- prawo do swobodnego wywozu za granicę bez uiszczenia cła wniesionych inwestycji, w formie rzeczowej/pieniężnej,
- prawo wywozu za granicę dochodów, po opłaceniu wszystkich obowiązujących wobec państwa podatków i opłat,
- a także inne⁹.



Rys. 1. Wartość BIZ krajów wysyłających inwestycje na Ukrainę w latach 2004-2013 (dane zbierane na początku roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie K. Crane, F.S. Larrabee, *Encouraging Trade and Foreign Direct Investment in Ukraine*, Rand Corporation, Santa Monica 2012, s. 30.

⁹ *Ulgi i preferencje dla inwestorów zagranicznych (stan prawny na 3 lutego 2013 r.)*, s. 3, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Kijowie, Kijów 2013.

Wykres (rys. 1) przedstawia wartość inwestycji zagranicznych lokalizowanych na Ukrainie w mld USD. Za rok bazowy uznano rok 2004 – jako przełomowy w najnowszej historii Ukrainy ze względu na „pomarańczową rewolucję”. W analizowanym okresie skumulowana wartość BIZ wzrosła z blisko 7 mld USD do 54,5 mld USD. Największy procentowy wzrost wartości zainwestowanego kapitału zaobserwowano w roku 2005 – 87% w stosunku do roku poprzedniego, oraz w roku 2007 – 36,8%, najniższy zaś przyrost zanotowano w roku 2012 – 8,2%.

W roku 2005 wraz z nastaniem nowego ładu politycznego zaufanie inwestorów zagranicznych do Ukrainy wzrosło. Bardzo wysoka dynamika napływu inwestycji zagranicznych na Ukrainę utrzymywała się aż do roku 2008 i przez jego pierwsze trzy kwartały 2008 r.; w ostatnim kwartale nastąpiło jednak poważne zmniejszenie poziomu BIZ. Oznacza to, że Ukraina, której gospodarka szczególnie silnie odczuła skutki światowego kryzysu finansowego, zanotowała znaczne osłabienie zainteresowania ze strony zagranicznych inwestorów.

W kolejnych latach dynamika wzrostu BIZ nie była już tak szybka, ale można zaobserwować stały trend rosnący. Kryzys światowy nie zahamował tego zjawiska, choć zaobserwowano odpowiednio 800 i 900 mld USD odpływającego kapitału w latach 2008 i 2009. Nadal jednak napływ kapitału przewyższał jego odpływ, choć jego rolą było głównie zasilanie istniejących już na terenie kraju inwestycji. Obecnie wciąż sytuacja w kraju nie jest stabilna, a naród ubożeje, niemniej jednak Ukraina wydaje się być odbierana jako coraz atrakcyjniejsze miejsce do inwestowania¹⁰.

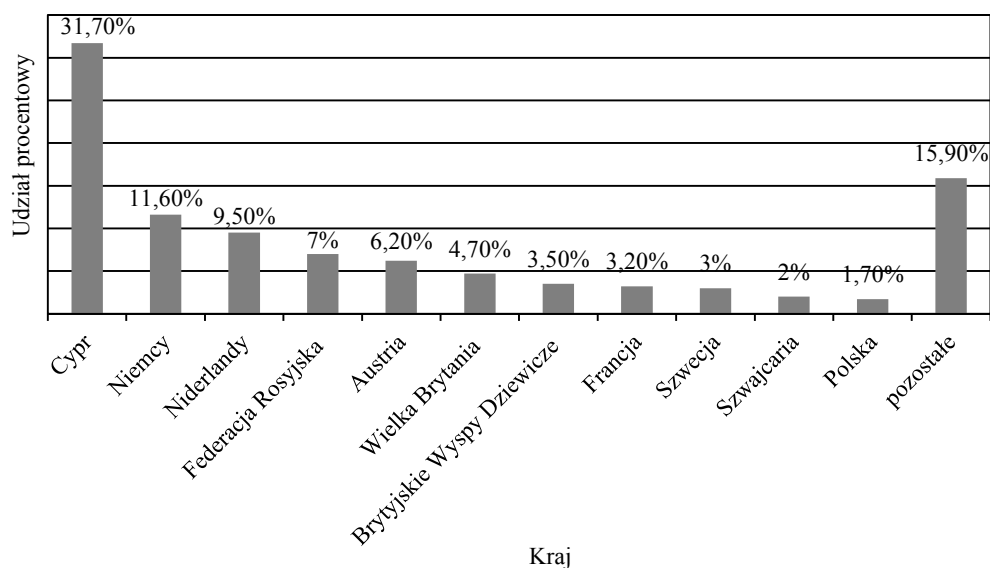
Zgodnie z opublikowanymi przez Państwową Służbę Statystyczną Ukrainy danymi za 2012 r., do Ukrainy napłynęło 6,01 mld USD¹¹ bezpośrednich inwestycji zagranicznych, co stanowi kwotę mniejszą w porównaniu z analogicznym okresem w roku 2011 (6,5 mld USD bezpośrednich inwestycji zagranicznych). W rezultacie łączny poziom bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie, według stanu na 31 grudnia 2012 r., wyniósł 54,5 mld USD, co stanowi wzrost na poziomie 8,2% w porównaniu z poziomem inwestycji z początku 2012 r. – 1.199,3 USD *per capita*.

Według stanu na 31 grudnia 2012 r. na Ukrainę napłynęły inwestycje zagraniczne ze 130 krajów świata. Do najważniejszych inwestorów zagranicznych na Ukrainie zaliczane są: Cypr (17275,1 mln USD), Niemcy (6317,0 mln USD), Niderlandy (5168,6 mln USD), Federacja Rosyjska (3785,8 mln USD), Austria (3401,4 mln USD), Wielka Brytania (2556,5 mln USD), Brytyjskie Wyspy Dziewicze (1884,9 mln USD), Francja (1765,3 mln USD), Szwecja (1600,1 mln), oraz Szwajcaria (1106,2 mln). Polskie inwestycje bezpośrednie na Ukrainie na koniec 2012 r. wyniosły 916,4 mln USD (1,7%; 13 miejsce)¹².

¹⁰ *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Ukrainie w 2008 r.*, na podstawie danych Państwowego Komitetu Statystyki Ukrainy nt. stanu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) na Ukrainie na dzień 1 stycznia 2009 r., str. 1-2

¹¹ *Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2012 році*, Державна служба статистики України, 2013, www.ukrstat.gov.ua, s. 3-4.

¹² Tamże, s. 2.



Rys. 2. Udział krajów w BIZ na Ukrainie w roku 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Państwowej Służby Statystycznej Ukrainy (Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2012 році, Державна служба статистики України, 2013, www.ukrstat.gov.ua, s. 3-4).

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie lokowane były przede wszystkim w takich sektorach ukraińskiej gospodarki, jak:

- przemysł (31,5%; w tym przemysł przetwórczy – 25,9%),
- sektor finansowy (29,6%),
- obrót nieruchomościami i inne usługi świadczone na rzecz podmiotów gospodarczych (16,6%),
- handel i usługi remontowe (11%)¹³.

4. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Ukrainy

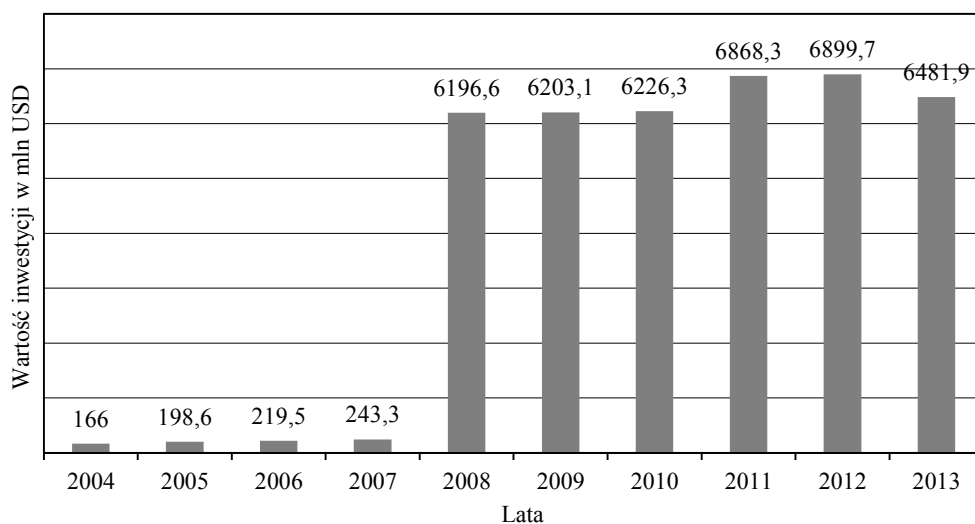
Ukraińskie podmioty ulokowały za granicą 6,7 mln USD bezpośrednich inwestycji według stanu na 31 grudnia 2012 r. Uwzględniając korekty, straty i różnice kursowe, łączny poziom ukraińskich inwestycji bezpośrednich za granicą wyniósł 64 mld USD. Obecnie Ukraina podejmuje działania w kierunku renegotjacji warunków umowy przystąpienia do WTO. Minister Rozwoju Gospodarczego i Handlu Ukrainy P. Poroszenko, komentując wystąpienie władz Ukrainy do Światowej Organizacji Handlu, wyraził opinię, że wynegocjowane w roku 2008 przez ówczesne władze warunki nie

¹³ *Zagraniczne i ukraińskie inwestycje bezpośrednie po III kwartałach 2012 r.*, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji, Ambasada RP w Kijowie, www.kiev.trade.gov.pl.

gwarantują wystarczającej ochrony dla ukraińskiego rynku. W efekcie członkostwo w strukturach WTO według ministra jest dla Ukrainy niekorzystne¹⁴.

Wzrost zaobserwowany na początku roku 2008 sięgnął 2446,9% w stosunku do roku poprzedniego. Była to jednorazowa sytuacja w ukraińskiej gospodarce, później poziom BIZ pozostawał już na stabilnym poziomie, odnotowując nieznaczny wzrost.

W 2008 r., gdy Ukraina przystąpiła do struktur Światowej Organizacji Handlu, zgodziła się na przyjęcie szeregu regulacji mających na celu ułatwienie wymiany międzynarodowej i otwarcie ukraińskiego rynku wszystkich branż i dziedzin. Rysunek 3 wskazuje, że fakt ten mógł mieć znaczny wpływ szczególnie na lokowanie ukraińskich inwestycji w krajach przyjmujących.



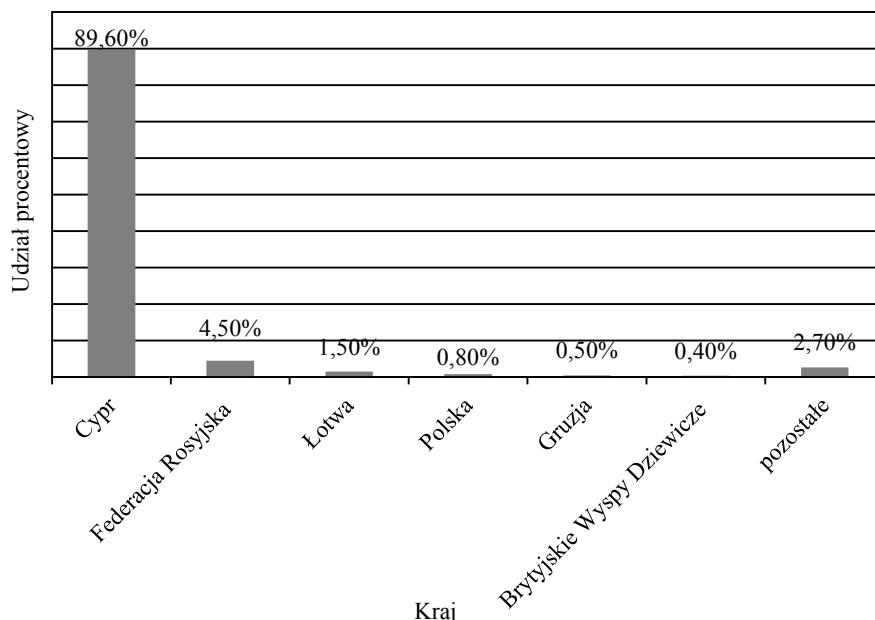
Rys. 3. Wartość ukraińskich bezpośrednich inwestycji za granicą w mln USD w latach 2004-2013 (stan na początek każdego roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie K. Crane, F.S. Larrabee, *Encouraging Trade and Foreign Direct Investment in Ukraine*, Rand Corporation, Santa Monica 2012, s. 40.

Ponadto w styczniu 2008 r. weszła w życie umowa o ułatwieniach wizowych oraz umowa o readmisji między Ukrainą a UE. Ułatwienia dotyczące przekraczania granicy państwowej obowiązują także w odniesieniu do przedsiębiorców. Skutkiem tego w roku 2008 zaobserwowano trzykrotny wzrost wszystkich obrotów w zagranicznej wymianie towarowej z Ukrainą.

Według danych Państwowej Służby Statystycznej Ukrainy, w 2012 r. ukraińskie inwestycje bezpośrednie ulokowane zostały w 49 krajach świata. Do najważniej-

¹⁴ Dalsze informacje w sprawie wniosku Ukrainy o renegocjacje warunków członkostwa w WTO, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji, Ambasada RP w Kijowie, Kijów 2012, www.kiev.trade.gov.pl.



Rys. 4. Udział procentowy ukraińskich inwestycji zagranicznych w 2012 r. dla wybranych krajów

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Państwowej Służby Statystycznej Ukrainy (Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2012 році, Державна служба статистики України, 2013, s. 2, www.ukrstat.gov.ua).

szych lokalizacji zagranicznych inwestycji bezpośrednich ukraińskich podmiotów zaliczane są: Cypr (89,6%, do nawet 90,4% według innych opracowań, łącznego poziomu bezpośrednich inwestycji zagranicznych firm ukraińskich), Federacja Rosyjska (4,5%), Łotwa (1,5%), Polska (0,8%), Gruzja (0,5%) oraz Wyspy Dziewicze (0,4%). Zobowiązania Ukrainy z tytułu inwestycji zagranicznych na 31 grudnia 2012 r. wyniosły 231,5 mln USD¹⁵.

Polskie inwestycje zagraniczne na Ukrainie dokonywane są głównie w sektorach bankowym i przemysłowym. Firmy dokonujące tych inwestycji to m.in.:

- Bank Pekao SA oraz należące do niego w 100% banki na Ukrainie: UniCredit Bank Ltd i HVB Bank Ukraine podpisały porozumienie o fuzji 30 maja 2007 r.
- PKO BP SA – sieć placówek KREDOBANK obejmowała jeden oddział (wynik konsolidacji w 2010 r. 19 samodzielnych oddziałów w ramach jednego Centralnego Oddziału KREDOBANK) oraz 130 filii w 22 z 24 obwodów Ukrainy oraz w Autonomicznej Republice Krymu.
- PZU SA – spółka posiada pośrednio i bezpośrednio 100% udziałów w PZU Ukraina. Przedmiotem działalności spółki jest działalność ubezpieczeniowa w zakresie ubezpieczeń majątkowych.

¹⁵ Tamże, s. 2.

- Cersanit – spółka posiada 99,99% udziałów w Cersanit Ukraina Sp. z o.o., będącej potencjalnym producentem wyrobów łazienkowych.
- TZMO –Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych: TOW Bella-Centr i TOW Bella-Trade to spółki należące do grupy zlokalizowanej na Ukrainie. Specjalizuje się w produkcji wyrobów higienicznych dla kobiet, a także wyrobów z papieru: chusteczek higienicznych i papieru toaletowego¹⁶.
A także:
- Getin Holding,
- Barlinek,
- Sanitec-Koło,
- Can-Pack,
- Maspex,
- Grupa Sobieski,
- Forte,
- Black Red White.

Cypr jest najczęstszą lokalizacją ukraińskich inwestycji zagranicznych ze względu na fakt, że jest on rajem podatkowym, co oczywiście znacznie zmniejsza koszty prowadzenia działalności. Ponadto wiele ukraińskich przedsiębiorstw jest zarejestrowanych na terytorium Cypru, więc przepływy kapitałowe dokonują się *de facto* między podmiotami ukraińskimi a innymi podmiotami ukraińskimi. Co więcej, diaspora Ukraińców na Cyprze jest jedną z najliczniejszych na świecie, inwestycje mają charakter wspierania gospodarki kraju ojczystego.

5. Prognozy dla przepływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie w roku 2013

Ukraińskie Centrum Badań Ekonomicznych i Politycznych im. O. Razumkowa sporządziło ocenę wielkości bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie w roku 2012 oraz prognozy na rok 2013.

Według szacunków w roku 2012 łączna wielkość bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie ma stanowić ok 18% PKB Ukrainy. Oznacza to, że przewidywany jest spadek tego wskaźnika do poziomu sprzed kryzysu gospodarczego 2008/2009. 2/3 środków przeznaczonych na ten cel (61,2%) stanowić będą środki własne przedsiębiorstw, a pozostała część przypadnie na kredyty banków i dotacje budżetowe.

W ocenie analityków centrum w roku 2013 napływ inwestycji zagranicznych na Ukrainę nie przekroczy 5 mld USD, co oznacza, iż łączny poziom tych inwestycji stanowić będzie mniej niż 20% PKB Ukrainy. Ponadto, jak twierdzą eksperci centrum, podwyższenie przez władze ceł importowych w celu ochrony producentów krajowych może spowodować znaczny spadek atrakcyjności inwestycyjnej Ukrainy w roku 2013.

Dla Polski największy wzrost aktywności w roku 2013 przewidywany jest w branżach produktów konsumpcyjnych, szybko zbywalnych (środków chemicz-

¹⁶ www.pkobp.pl; www.pekao.com.pl; www.pzu.pl; www.cersanit.com.pl; www.tzmo.pl.

nych, farmaceutyków czy produktów spożywczych). Do perspektywicznych dla zagranicznych inwestorów branż należą:

- energetyka (inwestycje w pozyskiwanie surowców energetycznych, zwłaszcza węgla i gazu ziemnego); odnawialne źródła energii, energooszczędność,
- inwestycje w produkcję i dystrybucję energii elektrycznej,
- branża rolno-spożywcza (inwestycje w hodowlę zwierząt i uprawę roślin oraz przetwórstwo rolno-spożywcze),
- budownictwo (inwestycje w budownictwo mieszkaniowe, inwestycje infrastrukturalne)¹⁷.

6. Podsumowanie

Bariery taryfowe i pozataryfowe ukraińskiej gospodarki, a także jej słaby, wręcz gąsnący wzrost, nie zachęcają inwestorów do lokowania kapitału na Ukrainie. Niepewność i niestałość polityczna i prawna, walka na wysokich szczeblach władzy, łamanie praw człowieka i nieprzestrzeganie wolności gospodarczej przenosi się na ekonomię kraju i wzbudza niezadowolenie oraz brak zaufania. Także rozwarstwienie społeczne i prorosyjskie sympatie części obywateli i polityków tego wrażenia nie zmniejszają.

W zaistniałej sytuacji tylko zdecydowane reformy będą w stanie zmienić oblicze kraju i klimat prowadzenia działalności gospodarczej. Możliwości zacieśniania więzi z Unią Europejską wydają się jedynie słuszną drogą. Jeśli Ukraina nie zdoła udowodnić, że podejmie wysiłki w celu wyjaśnienia kwestii spornych w swoim prawie do maja roku 2013, asygnowanie umowy stowarzyszeniowej w ustalonym pierwotnie terminie może okazać się niemożliwe¹⁸. Wtedy już nierozsądnie będzie liczyć na to, że kraj jest dla Unii tak istotnym partnerem, że umowa zostanie zawarta mimo to.

Nawet mimo globalnego kryzysu Ukraina wykazywała dodatni przyrost kapitału wpływającego nad wypływem tegoż z jej terytorium. Od roku 1994 poziom BIZ w kraju również stale, choć raczej wolno rósł. Ukraina zachowuje wciąż pewne korzyści, które mogą być postrzegane jako pozytywne znaki świadczące o jej atrakcyjności. Jest to kraj bogaty w niewykorzystane ogromne zasoby naturalne różnego rodzaju, który stale, choć niezwykle wolno i nieregularnie stara się dostosowywać swoje regulacje do europejskich standardów. O Ukrainie jako o choćby kandydacie do struktur UE nie można myśleć w perspektywie mniejszej niż 20-letniej, jednak konsekwentne działania są w stanie znacznie poprawić jej pozycję na arenie międzynarodowej gospodarki.

Literatura

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Ukrainie w 2008 r., Державна служба статистики України, 2009 r., www.ukrstat.gov.ua

Crane K., Larrabee F.S., *Encouraging Trade and Foreign Direct Investment in Ukraine*, Rand Corporation, Santa Monica 2012.

¹⁷ UKRAINA, *Informacja o stosunkach gospodarczych Polski z Ukrainą*, Warszawa 2012.

¹⁸ Š. Füle, *EP debate on the situation in Ukraine*, Strasbourg 2013, s. 1.

- Dalsze informacje w sprawie wniosku Ukrainy o renowację warunków członkostwa w WTO*, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji, Ambasada RP w Kijowie, Kijów, 2012 r., www.kiev.trade.gov.pl.
- Füle Š., *EP debate on the situation in Ukraine*, Strasbourg 2013.
- Grabowski A., *Ukraina – przewodnik po rynku 2013*, Kijów 2012, www.kiev.trade.gov.pl
- Inwestycyjny klimat na Ukrainie*, Polsko-Ukraińskie Biuro Współpracy Gospodarczej, www.ukraina.com.pl.
- Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2012 році*, Державна служба статистики України, 2013, www.ukrstat.gov.ua.
- Kwaśnicki W., *Czy Unia Europejska może pomóc Ukrainie w transformacji gospodarczej?*, [w:] *Polska i Ukraina na drodze do wspólnej Europy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2010.
- Ocena funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na Ukrainie*, [w:] *RBK – Ukraina*, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji, Ambasada RP w Kijowie, www.kiev.trade.gov.pl.
- Pismo Państwowej Administracji Podatkowej Ukrainy nr 4676/7/10-1017/770 z dnia 5 marca 2010 r.
- Schwab K., *The Global Competitiveness Report 2012–2013*, World Economic Forum, Geneva, 2012 r., www.weforum.org.
- UKRAINA, Informacja o stosunkach gospodarczych Polski z Ukrainą*, Warszawa 2012.
- Ukraina. Przewodnik po rynku 2013*, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Kijowie, Kijów 2012.
- Ulgi i preferencje dla inwestorów zagranicznych*, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Kijowie, Kijów 2013.
- World Investment Report Towards a New Generation of Investment Policies 2012*, [w:] *Measuring FDI Potential: FDI Determinants and Proxy Indicators*, United Nations Publication, Geneva 2012.
- Zagraniczne i ukraińskie inwestycje bezpośrednie po III kwartałach 2012 r.*, Wydział Promocji Handlu i Inwestycji, Ambasada RP w Kijowie, Kijów 2012, www.kiev.trade.gov.pl.
- www.tzmo.pl.
- www.cersanit.com.pl.
- www.pzu.pl.
- www.pekao.com.pl.
- www.pkobp.pl.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN UKRAINE AND THE UKRAINIAN FOREIGN INVESTMENT FLOWS IN THE YEARS 2004-2013

Summary: The following article is an analysis of the changes taking place in the flow of capital in the form of FDI in Ukraine, and Ukrainian investments sent abroad during the period of 9 years. The data used in the article were collected by the Central Office of Statistics of Ukraine and UNCTAD from the beginning of 2004 to the beginning of 2013. The article also forecasts further changes in 2013, taking into account the actual situation of the country and the move of the Government of Ukraine, as well as surveys conducted by public institutions, especially the Central Office of Statistics of Ukraine and the O. Razumkov Ukrainian Centre for Economic and Political Issues.

Keywords: foreign direct investment (FDI), capital flow, investor, investment climate, investment potential.